

Høringssvar til rapporten “Grønn verdiskaping og økt bearbeiding i sjømatindustrien” fra Norfra AS.

Vi viser til rapporten “Grønn verdiskaping og økt bearbeiding i sjømatindustrien”. Det fremgår i rapporten at formålet med utvalget har vært å vurdere hvordan det kan tilrettelegges for grønn omstilling og fremtidig bærekraftig produksjon i sjømatindustrien, med særlig vekt på bearbeidingsleddet, og foreslå tiltak som kan bidra til økt bearbeiding av sjømat i Norge.

Rapporten ble publisert 8. mars 2022 og inneholder 32 anbefalingene. Vi kommenterer disse enkeltvis nedenfor. Flere av anbefalingene fremstår selvsagte eller vil ha minimal betydning for å kunne oppnå formålet om økt bearbeiding og grønn omstilling. Vi mener derfor at det bør gjøres en prioritering av anbefalingene. Dette går vi nærmere gjennom nedenfor.

1. Hovedpunkter i vårt høringssvar

Tre hovedområder utpeker seg som de absolutt viktigste temaene for å oppnå grønn verdiskaping og økt bearbeiding i fiskeindustrien:

- **Viktigheten av tilgang på råstoff**

Tilgang på råstoff er omtalt flere steder i rapporten, blant annet på side 42, 56 og 58. På side 91 fremgår en oppsummering av tiltakenes betydning. Viktigheten av råstoff sammenlignet med øvrige tiltak formuleres slik: «*Samtidig monner dette lite dersom avgjørende betingelser som tilgang til råstoff (...) ikke er på plass*». Vi deler synet om at dette er en avgjørende betingelse. Tilgang til råstoff er avgjørende for å få økt bearbeiding i norsk sjømatindustri. Videre mener vi at for at fiskeindustrien skal tilføres råstoff i så store deler av året som mulig må de delene av kystflåten, som har lukrative torske- og krabbekvoter, pålegges krav om landinger av sei, hyse og andre arter. I dag kreves det bare fangst av ganske få kilo annen fisk for å få full krabbekvote. Det er ingen krav om å fiske fiskeslag for å ha full torskekvote. Det må også innføres og etterleves en styring av kvotene slik at det sikres reell bearbeiding om de landes fra kystflåten.

- **Ressurskriminalitet**

På side 49 fremgår følgende sitat «*Å rydde opp i ressurskriminaliteten i norsk sjømatnæring er en forutsetning, men også en viktig del av løsningen for å få en bedre prisdifferensiering av råstoff med god og dårlig kvalitet.*»

Å rydde opp i ressurskriminalitet vil ikke bare føre til bedre kvalitet, men også konkurranse på like vilkår. Dette vil danne grunnlaget for å få en mer lønnsom sjømatindustri. I tillegg vil det føre til mer bærekraftig forvaltning av ressursene.

Utvalget har gått inn på dette temaet på side 84. Vi støtter utvalgets anbefalinger, men savner kraftigere og mer konkrete tiltak på dette området

- **Bærekraft, grønn verdiskaping**

Utvalget peker på side 63 på en rekke tiltak for å redusere klimagassutslippene «*Mulige tiltak for å redusere klimagassutslippene i fiskerisektoren inkluderer forbedret drivstoffeffektivitet og overgang til alternative energityper, elektrifisering(...)*»

I tillegg til det som ramses opp her, er det en forutsetning at trålfisket må reduseres for at klimagassutslippene skal reduseres. Vi vil i tillegg påpeke at en reduksjon av ombordfrysing i trålerne vil samtidig kunne bedre råstofftilgangen for landindustrien i revolusjonerende grad og flytte konkurransefortrinn fra utenlandsk industri over til norsk.

Andre momenter vi vil fremheve

- Utnyttelse av restråstoff er ikke optimal med dagens kvotefordeling fordi det først og fremst er havfiskeflåten som ikke tar vare på restråstoffet. Bedre utnyttelse av restråstoff vil derfor være en konsekvens av at råstoff flyttes til kystflåten.
- Vi er ikke enig i at automatisering og tining av fryst råstoff bør være satsingsområder slik det anbefales i rapporten. Automatisering synes å være lite hensiktsmessig og markedsledende utstyrsleverandører har ikke prioritert dette området, mens tining av fryst råstoff ikke gir optimal kvalitet
- Det er flere forhold av mindre betydning som nevnes i rapporten og som ikke er nødvendig kommentere. Vi ønsker imidlertid å støtte utvalgets vurdering av at det er helt nødvendig med et langsiktig arbeid på dette området (se side 91):
«Utvalgets klare standpunkt er at ambisjonene om økt bearbeiding og flere helårige arbeidsplasser ikke kan nås ved enkelttiltak alene, men at det vil kreve en helhetlig prioritering over tid.»

2. Kommentarer til utvalgets anbefalinger

Under overskriften "Tilgang til råstoff", og underoverskriften "Bedre koordinering av fangst og produksjonsmønster" har utvalget de sju første anbefalingene:

1. Å gjennomføre foreslåtte endringer i kvotesystemet knyttet til oppsplitting av kvotepakker og innføring av en kvoteutvekslingsordning for å legge bedre til rette for spesialisering og utnyttelse av alle kommersielle arter.

Kommentar: Ved å gjennomføre disse endringene risikerer vi å «effektivisere» fisket slik at den enkelte båt kan spesialisere seg og bruke enda kortere tid enn i dag på å ta kvotene. Konsekvensen er at tilgangen på råstoff for fiskeindustrien vil svekkes.

2. Å inndra og fordele kvoter som ikke utnyttes over tid.

Kommentar: Vi støtter anbefalingen. Tre år kan være hensiktsmessig tidsperiode.

3. Å justere klausulen i forvaltningsplanen for torsk slik at kvoteendringer fra ett år til neste som hovedregel ikke kan overstige 10 prosent.

Kommentar: Vi støtter anbefalingen.

4. At det innføres risikoavlastende virkemidler for videreutvikling og implementering av nye metoder for frysing, lagring og tining av fiskeråstoff i industriell skala.

Kommentar: Dette har det vært forsket mye på allerede. Ved høy fisketakt er det vanskelig å beholde god kvalitet.

5. Å utforme ekstravoteordninger slik at hensynet til både miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft tas i betraktning og er gjenstand for jevnlig evalueringer for å sikre at de virker etter hensikten. Ferskfiskordningen bør videreføres med krav om at artene som inngår i ferskfiskordningen og som gir bonuskvantum på torsk, må gå til humankonsum.

Kommentar: Vi støtter anbefalingen, men det må også brukes pisk og ikke bare gulrot. Det vil si at kvotene må reduseres ved avsløring av for eksempel fangst av nærmest uspiselig småhyse, noe som kan karakteriseres som miljøkriminalitet. Det samme må gjelde for andre former for fiske som anses på samme måte.

6. Å innføre en prøveordning med utviklingskvoter til sjømatindustrien.

Kommentar: Tiltaket er lite konkret beskrevet og vi kan vanskelig se at det kan ha noe større betydning.

7. Nærings- og fiskeridepartementet iverksetter en gjennomgang og evaluering av om salgslagenes praksis knyttet til lagsavgift er i overensstemmelse med fiskesalgslagsloven §§ 9 og 1.

Kommentar:

Anbefalingene 8-13 fremgår under underoverskriften “Omsetning på like vilkår”:

8. At salgslagenes omsetningssystemer innrettes slik at råstoff gjøres tilgjengelig for konkurranse og bearbeiding i det norske råstoffmarkedet. Det må utredes videre hvordan dette kan operasjonaliseres i tråd med intensjonen i fiskesalgslagslova og deltakerloven.

Kommentar: Vi deler ikke synet om at omsetningssystemene er problemet. Dersom det skal gjennomføres tiltak av betydning forutsetter det at det tas større grep ved endring av fiskeripolitikken ved lov- og forskriftsendring.

9. I påvente av resultatet av en total gjennomgang i henhold til punkt 8 bør gjennomføring og evaluering av salgslagenes vedtak om å gjøre 50 prosent av det frosne råstoffet tilgjengelig for auksjon fra 1. januar 2022 danne grunnlaget for valg av omsetningssystem for slikt råstoff framover. Herunder bør det gjøres løpende vurderinger om 50 prosent er tilstrekkelig.

Kommentar: Se anbefaling 8.

10. At nærings- og fiskeridepartementet innfører en ordning med årlige forventningsbrev til fiskesalgslagene, der salgslagenes ansvar for å medvirke til en samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende marine ressurser presiseres i lys av den til enhver tid gjeldende status og utvikling i næringen, og at dette krever gode rammer for førstehåndsomsetning som ivaretar grunnleggende interesser for både fisker- og industrisiden.

Kommentar: Se anbefaling 8

11. At salgslagenes salgsvilkår for sjømat, herunder reklamasjonsregler, utformes i tråd med kjøpsloven, så langt det er mulig.

Kommentar:

12. At salgslagene endrer sine vedtekter jfr. samvirkeoven § 66 (3) og gir Nærings- og fiskeridepartementet rett til å velge 40 % av medlemmer til styrene i salgslagene. Departementet bør

oppnevne personer med næringskompetanse fra leverandør- og kjøpersiden, samt juridisk og økonomisk kompetanse. Det bør sees hen til økt representasjon av begge kjønn i styresammensetningen.

Kommentar: Vi kan ikke se at dette har relevans for å sikre økt bearbeiding der først og fremst for liten råstofftilgang og fiskerikriminalitet er utfordringene.

13. Vanlig forretningspraksis der alle aktører sikrer egne fordringer bør gjelde også for fiskere, og kan eksempelvis inkluderes i tjenesten som dekkes av lagsavgiften.

Kommentar: Denne anbefalingen støtter vi fullt ut.

Anbefalingene 14-18 fremgår under overskriften “Bærekraft i hele verdikjeden” og underoverskriften “Redusert miljø- og klimaavtrykk”

14. Myndighetene må gjennom eget forvaltningssystem, samt ved forhandlinger og enighet med andre nasjoner, sikre en langsiktig og god forvaltning av norske og felles fiskeriressurser.

Kommentar: Vi støtter selvsagt denne anbefalingen og forutsetter at dette allerede ivaretas av myndighetene.

15. Å etablere en FoU-satsing på utvikling og implementering av teknologi for lagringsstabile sjømatprodukter for å redusere behovet for frakt med fly og bil, og muliggjøre økt bruk av sjøtransport.

Kommentar: Dette vil ikke gi en rask effekt for å oppnå et grønt skifte og er ikke av anbefalingene som bør prioriteres.

16. Regler for utforming av fartøy må sikre en fiskeflåte som er best mulig tilpasset et lavest mulig klimaavtrykk, og best mulig ivaretagelse av råstoffet. Det bør for eksempel etableres et bedre egnet kriterium enn lengde for å skille mellom ulike fartøygrupper.

Kommentar: Denne anbefalingen støtter vi fullt ut. Trålfisket er det mest ressurskrevende og miljøfiendtlige fisket og det må reduseres for at vi skal kunne få en bærekraftig utvikling.

17. Utforming og omfang av klimaavgifter må innrettes for å stimulere til grønn omstilling, eksempelvis ved at inntekt fra avgift brukes til målrettede tiltak i fiskerinæringen.

Kommentar: Trålfisket er det mest ressurskrevende og miljøfiendtlige fisket og det må reduseres for at vi skal kunne få en bærekraftig utvikling.

18. Marine forskningsprogrammer bør prioritere utlysninger og prosjekter som bygger ny kunnskap om klimaeffekter av ulike driftsformer og redskapsbruk utover selve drivstofforbruket i fisket.

Kommentar: Vi stiller oss spørrende til at drivstofforbruk er utelatt.

Anbefaling 19 fremgår under underoverskriften “Høy råstoffkvalitet”

19. Organisasjonene i næringen samarbeider om standarder som grunnlag for sertifisering av mottaksanlegg, fiskefartøy, fiskeredskap, samt forholdet mellom båtens størrelse, utrustning og størrelsen på fangst for å sikre råstoffkvalitet.

Kommentar: Vi støtter anbefalingen.

Anbefaling 20-21 fremgår under underoverskrift "Bedre utnyttelse av restråstoff"

20. At næringens organisasjoner utarbeider en digital håndbok for bedrifter med informasjon og veiledning om regelverk knyttet til behandling, dokumentasjon og klassifisering av nye arter og produkter.

Kommentar: Det bør undersøkes hva det reelle behovet for denne anbefalingen er.

21. At offentlige forsknings- og utviklingsmidler prioriteres til å løse logistikk- og konserveringsløsninger for restråstoff for å sikre at råstoffet kan benyttes til avansert foredling, samt utvikling av nye produkter og etablering og drift av testfasiliteter som næringen har behov for i produktutviklingen.

Kommentar: Forslaget støttes.

Anbefaling 22-23 fremgår under underoverskrift "Bekjempelse av kriminalitet"

22. Arbeidsmiljøloven bør tilpasses sesongpreget i sjømatindustrien, med målrettede unntak fra arbeidstidsordningene i høysesong. Denne typen justeringer må baseres på et nært samarbeid mellom partene.

Kommentar: Vi deler dette synet og støtter anbefalingen.

23. Gitt en justering i arbeidsmiljøloven som gjør reglene mer tilpasset sesongpreget i sjømatindustrien, bør det vurderes strengere sanksjoner for brudd på arbeidsmiljøloven enn tilfellet er i dag.

Kommentar: Vi støtter dette fullt ut og mener det bør innføres strengere sanksjoner mot de aktørene som bryter loven. Det er for mange useriøse aktører i fiskerinæringen.

Anbefaling 24-25 fremgår under underoverskrift "Legge til rette for sjømatkonsum"

24. Å styrke nasjonale ordninger for å fremme økt sjømatkonsum hos norske forbrukere, især barn og unge, samt å inkludere sjømat i Nyt Norge-ordningen.

Kommentar: Det er ikke mangel på etterspørsel for norsk fiskeindustri, men først og fremst mangel på råstoff.

25. Å gi fritak for merverdiavgift på sjømat som selges til forbruker for å øke sjømatkonsumet i Norge.

Kommentar: Bør vurderes fordi prisnivået har blitt høyt for den jevne forbruker.

Anbefaling 26-28 fremgår under overskriften "Styrket markedsadgang"

26. At myndighetene i langt større grad enn til nå er villig til å prioritere markedsadgang for sjømat, bearbejdede sjømatprodukter og marine ingredienser i arbeidet med handelsavtaler.

Kommentar: Tollhindringer er lite problematisk for hvitfiskindustrien og må ikke brukes som unnskyldning for at lite fisk bearbejdes i Norge.

27. At myndighetene prioriterer arbeidet med, og øker ressursbruken, knyttet til, godkjenningsordninger, listeføring av produkter og bedrifter og helsesertifikater som er avgjørende for god markedsadgang, samt sikrer sterk tilstedeværelse av norsk sjømatkompetanse i viktige markeder og fora for internasjonal regelverksutforming.

Kommentar: Lite opplevd problem for villfanget fisk. Anbefalingen oppleves ikke som særlig preserende.

28. At den generiske markedsføringen av norsk sjømat også rettes mot nye produkter.

Kommentar: Vi oppfatter ikke at dette har noe vesentlig betydning for økt bearbeiding.

Anbefalingene 29-32 fremgår under overskriften "Regioner og kystsamfunn"

29. En forsterket satsing på FoU, teknologi og digitalisering i sjømatindustrien med fokus på næringsdrevet innovasjon.

Kommentar: Vil ikke kunne gjennomføres uten at tilgangen på råstoff er noenlunde sikker.

30. At katapultordningen styrkes som en nasjonal ordning for å utvikle, teste og fremme teknologi for økt bearbeiding av fisk, sjømat og andre marine produkter.

Kommentar: Vil ikke kunne gjennomføres uten at tilgangen på råstoff er noenlunde sikker.

31. At sjømatindustriens kompetansebehov legges til grunn ved dimensjonering og utvikling av utdanningstilbud på videregående skole og i høyere utdanning, inklusive utdanningstilbud for ulike kompetanse og livsløpsbehov.

Kommentar Vi støtter anbefalingen, men det forutsetter imidlertid at det eksisterer en levedyktig sjømatindustri i Norge som kan gjøre seg nytte av denne arbeidskraften. Igjen, råstofftilgang er avgjørende for sjømatindustrien.

32. At strukturering på landsiden aksepteres som en naturlig tilpasning til konkurransesituasjonen. Etablering av sjømatindustribedrifter må skje på like vilkår og ut fra bedriftsøkonomiske vurderinger hvor ansvaret ligger hos den respektive virksomhet. Dette innebærer at myndighetene ikke må bruke offentlige midler eller kvoter for å etablere spesifikke bedrifter.

Kommentar: Alternativet til strukturering av landindustrien, som skyldes manglende råstofftilgang, er å bestemme at mer av råstoffet skal landes fersk til industrien og at den skal bearbeides.